

Хозирги кунгача сакланиб колган энг хайратланарли дохийлик иншоотлардан бири, шубхасиз, Англиядаги Стоунхенж хисобланади.

Бу тарихий ёдгорлик иккита турдаги катта тош блокларидан иборат бўлиб, Презелий тоғларидан ташилиб келтирилган.

Стоунхенжга ташилган тошларнинг йўли

- Презелий тоғлари Стоунхенждан 200 км узокликда жойлашган.
- Бу огир тошлар қандай ташилган?
- Ва нима сабабдан улар бундай мураккаб йўл билан келтирилган?

Бу саволлар ханузгача олимлар ўртасида мунозара мавзуси бўлиб колмокда.

Кельт афсонасига кўра:

- Стоунхенж сеҳргар Мерлин томонидан курилган.
- У катта тошларни Ирландиядан олиб келиб, уларни бутхонага айлантирган.

Бирок археологик далиллар шундан далолат берадики, бу жойда беш боскичли курилиш жараёни бўлган ва унинг тарихи милоддан аввалги III-II минг йилликларга бориб такалади.

Кадимги ёзма манбалар

1136 йилда инглиз хронисти Джеффри Монмутский шундай ёзган:

- "Бу тошлар узок жойлардан ташилган".

Хозирги геологик тадқиқотлар ҳам шунга далолат беради.

- 80 тоннали тош блоклар
- Уэльснинг жанубий худудидан олиб келинган
- Машхур археолог Ричард Аткинсонга кўра, бу тошлар асосан сув йўли орқали ташилган

Тадкикотчиларнинг фикрига кўра, тошлар аввал денгиз оркали, кейин дарёлар ёрдамида ташилган.

1265 йилда "авеню" деб аталган йўл қурилган, бу эса тошларни олиб келишдаги маросимий ва диний аҳамиятни ҳам кўрсатади.

Қадимги тоштарошларнинг усталиги

- Катлам тошларининг оғирлиги бир неча тонна.
- Улар энг кучли тош таркибларидан бири – долерит ва эйвберийлик тошлардан иборат.
- Ички қисмдаги айрим тошлар 2 метр баландликка эга бўлган.

Бу тошларни танлаш, ташиш ва жойлаштириш катта куч ва тажрибани талаб қилган.

Стоунхенж тошларининг сири

Олимлар бир масалада яқдил:

- Бу тошлар Презелий тоғларидан келтирилган.

Бирок, улар:

- Нима учун бундай узок масофадан ташилган?
- Нима учун айнан шундай мураккаб жойлаштириш жараёни бўлган?

Бу саволлар хали ҳам жавобсиз қолмоқда.

Геологик илмий далиллар

Халқаро конференцияларда гляциологлар қуйидаги фактни таъкидлашди:

- Стоунхенж ҳудудида катта музликлар ҳаракати қузатилмаган.
- Яъни, тошлар табиий равишда эмас, балки инсон қўли билан қўчирилган.

Бу шунинг аниқлиги, Стоунхенж қурилиши мутлақо инсон қучига боғлиқ бўлган.

Бирок, бу ишлар қандай бажарилган? Бу ҳалигача сирлигича қолмоқда.

Стоунхенж: тошдан ясалган сирлар китоби

Шунингдек, тегишли транспорт воситаларини қуриш ҳам керак эди.

Маълумки, янги тош асрида одамлар дарахт таналарини ўйиб, қайиқлар ясашни ўрганган эди — бу қайиқлар асосий транспорт воситаси бўлган.

Яқинда археологлар ўрта етти метрлик ўйилган қайиқлардан иборат бўлган қадимги тримаран қолдиқларини топишди. Бу қайиқларни ўнатириш учун олти киши қифоя қилар эди. Тўрт тонна оғирликдаги тошларни ҳам шу олти киши тиргаклар ёрдамида тримаранга юклаб оларди.

Денгиз йўли Уэльснинг ёнғинлик соҳиллари бўйлаб энг қулай йўл бўлган, айниқса, ҳаво ёмонлашганда бошпаналар ҳам қўп эди.

Бирок, йўлнинг бир қисми қўлда тортиб ўтказилиши керак эди. Бу эса юзлаб ишчи қўлларни талаб қиларди.

Биринчи навбатда, юклани салазқага қўйиб, уни йўлга ёйилган тирсаклари қесилган дарахт тана порчалари устида тортиш керак эди. Ҳар бир тошни қамидан йигирма киши тортиши талаб қилинган.

Саёҳатга чиқиш ва вақтнинг аҳамияти

Бир муҳим нарса: қўплаб қуш ва баҳор ёронларини инobatга олиб, тошларни май ойи бошидан август охиригача ташишган.

Бу жараёнда факатгина жисмоний қуч эмас, балки ақл ҳам талаб қилинган, чунки одамлар оддий тош қолталар, тиргаклар ва ёғочдан ясалган транспорт воситаларидан

фойдаланган.

Асосий ёрдам воситалари:

- тери, зигир ва киндар арконлар
- ёткизилган ёгоч валлар
- саллар ва кайиклар

Бу вақтда хали гилдирак ихтиро килинмаган, отлар ҳам хали ром килинмаган.

Бу сабабли ҳеч қандай арава бўлмаган.

Бирок, янги тош асрида одамлар букалардан тяглов куч сифатида фойдаланишган.

Жамият эса яхши ташкил этилган бўлган.

Тошларнинг саёҳати ва ахамияти

Тош казиб олишга кетган одамлар улуг мақсад билан ҳаракат қилишган.

Агар улар юксиз қайтмасалар, уларни шараф ва эътибор қутар эди, чунки улар муқаддас ибодатгоҳни барпо этишда ўз хиссаларини қўшишган.

Ёш йигитлар учун бундай сафар эҳкакликка бағишланиш маросимига тенг эди.

Бирок, бу йўл жуда узок ва қийин бўлган.

Кимдир йўлда ҳалок бўлган.

Энг хавфли қисм сув йўли эди —

- Шамол ва қучли оқимлар катта хавф тугдирган
- Примитив ёгоч қайиклар жуда суғ ҳаракат қилган

Ердаги йўл ҳам жуда оғир бўлган, чунки қўп тоннали тошларни тортиш осон иш эмас.

Қўз фаслида тошлар дарё орқали Стоунхенждан ўч километр узокдаги жойга олиб қорилган.

Тош қазувчилар уйларига қайтишган, аммо юк қиш давомида ўз жойида қолган.

Тонг олдидаги соҳавий маросим

Қелгуси йилда, ёзги қун тўхташида, тошлар расмий маросим билан ўрнатилган.

Бу қуни қуёш қикишидан аввал, охириги босқич қунланган.

"Авеню" йўли бўйлаб сафар

Стоунхенжга махсус йўл — "авеню" орқали тантанали юриш ташкил қилинган.

"Авеню"

- 14 метр қенгликда
- Икки томонида қазилган қуқурлар ва тепалиқлар
- Тўғри шарққа йўналган, қуёш қикадиган томонга

Стоунхенждаги айрим тошлар қуёш ва ой қикиши ва ботиши йўналишида жойлаштирилган.

Тошларнинг жойлашиши ва қадимги қурилиш босқичлари

Стоунхенждаги долерит тошлари тахминан 2500 йил милоддан аввалги даврда биринчи қимья деворини қуриш ўчун ишлатилган.

500 йил аввал эса бу жой 100 метрлик ер тўсиғи билан ўралган.

2000 йил милоддан аввал ўчинчи босқичда катта трилитлар ўрнатилган.

Бу вақтда Стоунхенж аллақачон қадимий ёдғорлик сифатида танилган.

Энг катта қурилиш жараёни қўқ тошлар қелтирилган вақтда бошланган.

Бир неча юз йил ўтгач, қўқ тошлар йўқолган, бирок милоддан аввалги 2000 йилда улар яна ўз жойига қайтган.

Қўзга қўринмаган қадриятлар ва тошлар сири

Стоунхенж: сирларга тўла катта китоб...

Муаллиф:

22.02.2025 07:37 -

Кўп археологлар долеритлар бутунлай йўк бўлган деб ўйламайдилар.

Стоунхенждан 40 км шимолда жойлашган Силбери тепасида долерит парчаси топилган.

Бу тош, аслида, кадимий кромлехнинг бир қисми бўлиши мумкин.

Хозирги маълумотлар ҳали етарли эмас, бироқ бу давр ҳақида катта тахминлар қилиш мумкин.

Стоунхенж яширин маъно ва рухий қимматга эга ёдгорлик сифатида қолаверади.

Қандай сабаблар одамларни уни қуришга мажбур қилди?

Бу савол ҳанузгача очик қолмоқда.

Бироқ, Стоунхенж абадийлик тимсоли сифатида энг ҳайратланарли мегалитик ёдгорлик бўлиб қолади.